

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURISTIK TALABNI TAHLIL QILISH VA PROGNOZ QILISH

I.f.n. Prof. Dana Askarbekovna Kulanova

Muxtor Avezov nomidagi Janubiy Qozog`iston universiteti

Usmanova Sohiba Soqiboyevna Jizzax Politexnika Instituti

Annotatsiya: Raqamli platformalarining kuchayib borayotganligi sabab, sayohat ekotizimi qayta shakllantirilmoqda, yangi biznes modellarini hayotga moslashtirish va mijozlar fikrini taqsimlash uchun kurashish jadallashmoqda.

Kalit soʻzlar: sayohat, talab, Adam Smit, kompaniya, strategiya, hamkorlik.

Annotation: the growing number of digital platforms is due to the fact that the travel ecosystem is being reshaped, the struggle to adapt new business models to life and distribute customer opinions is gaining momentum.

Keywords: travel, demand, Adam Smith, company, strategy, collaboration.

Sayohat ekotizimidagi raqamli platformalarning jadallashishi ushbu tendentsiyani kuchaytirmoqda. Platforma iqtisodiyoti Adam Smitning "ko'rinmas qo'li" ni haqiqatga aylantirayotgan bo'lishi mumkin. Talab va taklifni mukammal uyg'unlikka olib keladi, lekin sanoatga g'olib bo'lgan barcha iqtisodiyotni joriy qilishi mumkin. Platforma iqtisodiyotining paydo bo'lishi iste'molchi uchun kurashni yanada shiddatli qilmoqda. Mijozlarning ehtiyojlari har xil bo'lgan segmentlarda bu jang turlicha bo'ladi, masalan, biznes va dam olish uchun tashrif buyuruvchi sayohatchilar, ekotizim ishtirokchilari o'rtasidagi hamkorlik ularning mijozlar ulushini yutib olish imkoniyatlarini oshiradi. Kompaniyalar o'zgartirilgan sayohat ekotizimida dolzarb bo'lib qolish uchun turli strategiyalarni qo'llashlari mumkin: ba'zilari qiymat zanjirida o'z qamrovini kengaytiradi, boshqalari esa mijozlarning bevosita faoliyatini cheklaydi va aktivlar yoki xizmatlarni yetkazib

berishga e'tibor qaratadi. Ekotizim yangilanishi ilgari mehmonxonalarda eng yaxshi texnologiya deya tan olingan EHM lar qo'llanilgan bo'lsa, endi IT ma'lumotlar tahlili tobora ko'proq ortib bormoqda. Agar mehmon o'z uyida to'liq integratsiyalangan raqamli "Nest" yoki boshqa joylarda birinchi darajali mobil ilovaga ega bo'lishni boshdan kechirgan bo'lsa, ular, albatta, mehmonxonada raqamli imkoniyatlarning bunday darajasini kutishadi. Sanoat ishtirokchilari mehmonxona va aviatsiya sanoatining an'anaviy chegaralari ichida ham, tashqarisida ham yangi hamkorlikni yo'lga qo'yimoqda va mavjudlarini kengaytirmoqda. Sayohat ekotizimining chetida yoki tashqarisida joylashgan kompaniyalar jalb qilingani sayin, an'anaviy turizm sanoati rollari xiralashadi va ahamiyatsiz bo'lib qoladi. Ushbu hodisa ekotizimlarning yaqinlashishi, yangi mahsulot va xizmatlarni keltirib chiqaradi. Birlashgan ekotizimning barcha imkoniyatlarini ishga solish uchun hamkorlik zarur. Ushbu hamkorlik oddiy bo'lmasligi shart, aks xolda ba'zi kompaniyalar mijozlarni qiymat zanjirida boshqalarga yo'qotishi mumkin. Bu hamkor tashkilotlarning raqobatchilarga aylanishi ehtimolini ham oshiradi. Bu, sanoat ishtirokchilari o'z faoliyatlarini kengaytirganda sodir bo'lishi mumkin bo'lgan vertikal va gorizontal integratsiyadan kelib chiqishi mumkin. Masalan, aviakompaniya mehmonxonalarini sotib oladi va shu bilan birga qiymat zanjirining boshqa qismiga kiradi. Raqamli transformatsiya sharoitida turistik talabni tahlil qilish va prognoz qilish uchun turli texnologiyalar qo'llaniladi, jumladan: Katta ma'lumotlarni tahlil qilish: turistik imtiyozlar, iste'molchilarning xatti-harakatlari, iqtisodiy va siyosiy tendentsiyalar, ob-havo sharoiti va turizm xizmatlariga bo'lgan talabga ta'sir qiluvchi boshqa omillar to'g'risida katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish. Sun'iy intellekt (AI): AIdan ma'lumotlar tahlili asosida turizm talabini bashorat qilish va tendentsiyalarni aniqlash, shuningdek takliflarni shaxsiylashtirish va narxlarni boshqarish uchun foydalaniladi, kelajakdagi tendentsiyalarni bashorat qilish va biznes jarayonlarini optimallashtirish uchun tarixiy sayohat talabi ma'lumotlariga asoslangan modellarni o'qitadi.

Analytics va BI (biznes razvedkasi): ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish, hisobotlar va boshqaruv panellarini yaratish, asosiy ishlash ko'rsatkichlarini tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun maxsus vositalardan foydalanadi.

Mahsulotlar interneti (IoT): sayyohlar harakati, turistik ob'yektlar va xizmatlardan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash hamda turizm resurslarini boshqarishni takomillashtirish uchun sensorlar va qurilmalardan foydalanish.

Ushbu texnologiyalar sayyohlik kompaniyalari va tashkilotlariga talabni samarali tahlil qilish va prognoz qilish, taklif va xizmatlar sifatini oshirish, raqamli transformatsiya sharoitida biznes jarayonlarini optimallashtirish imkonini beradi.

Raqamli vositalar sayyohlik tajribasini yaxshilashga va quyidagi yo'llar bilan shaxsiy sayohat takliflarini yaratishga yordam beradi: Mehmonxonalarni boshqarish va bron qilish tizimlari xonalarni bron qilish, mehmonxona xizmatlarini boshqarish va to'lovlarni qayta ishlash jarayonlarini avtomatlashtirish imkonini beradi, bu esa turistlarga xizmat ko'rsatish jarayonini soddalashtiradi va tezlashtiradi. Sayyohlar uchun mo'ljallangan mobil ilovalar, attraksionlar, dam olish maskanlari, restoranlar va do'konlar haqida ma'lumot beradi, shuningdek, ekskursiyalar va transportni onlayn bron qilish imkonini beradi. Ma'lumotlar tahlili turistlarning xohish-istaklari, ehtiyojlari va xatti-harakatlarini kuzatish imkonini beradi, bu esa shaxsiy sayohat takliflarini yaratish va xizmat sifatini yaxshilashga yordam beradi. "Aqlli shahar" va "Internet of Things" (IoT) tizimlari shaharlar infratuzilmasini yaxshilaydi, sayyohlar uchun qulaylik va xavfsizlikni ta'minlaydi, shuningdek, transport va aloqa boshqaruvini optimallashtiradi. Virtual va kengaytirilgan voqelik sayyohlarga joyning tarixi va madaniyatiga sho'ng'ishga yordam beradigan interaktiv turistik ekskursiyalarni yaratishga imkon beradi. Shunday qilib, raqamli vositalar sayyohlik tajribasini yaxshilash va shaxsiy sayohat takliflarini yaratishda muhim rol o'ynaydi, sayohatni yanada qulay va esda qolarli qiladi.

O'zbekistonda turizm sohalarida raqamlashtirishning imkoniyatlari va to'siqlari ko'pdir. Turizm sohasida raqamlashtirishning imkoniyatlari quyidagilar:

1. Statistik ma'lumotlar: Turizm sohasida raqamlashtirish uchun turistlar tomonidan qilingan xarajatlarni va turistlar sonini hisoblash uchun statistik ma'lumotlar kiritish zarur. 2. Turizm ma'lumotlari bazasini yaratish: Turizm sohasida raqamlashtirish uchun ma'lumotlar bazasini yaratish va uni yaxshi saqlash kerak. Bu ma'lumotlar turizm sohasidagi yangiliklarni kuzatish va turizmni rivojlantirishda yordam beradi. 3. Monitoring va evalyutsiya: Turizm sohasidagi faoliyatni monitoring qilish va evalyutsiya qilish imkoniyatlarini yaratish uchun turizm sohasidagi muvofiqlikni o'lchash uchun indikatorlar belgilash zarur. 4. Turizm statistikasi: Turizm sohasidagi statistik ma'lumotlarni to'plash va ularni tahlil qilish imkoniyatlari yaratish uchun turizm statistikasi bo'yicha xizmatlarni rivojlantirish kerak.

Turizm sohasida raqamlashtirishning to'siqlari quyidagilardir:

1. Qo'llaniladigan ma'lumotlar: Turizm sohasida raqamlashtirish uchun to'g'ri, to'liq va yaxshi ma'lumotlarga ega bo'lish zarur. Bu ma'lumotlar turizm sohasidagi faoliyatni tahlil qilish va rivojlantirish uchun juda muhimdir.
2. Xodimlarni tayyorlash: Turizm sohasida raqamlashtirishni amalga oshirish uchun xodimlarni tayyorlash va ularni turizm sohasidagi raqamlashtirish usullari va texnologiyalari bilan tanishtirish zarur.
3. Texnologiyalarni rivojlantirish: Turizm sohasidagi raqamlashtirishni yaxshilash uchun yangi texnologiyalardan foydalanish va ularni turizm sohasiga moslashtirish zarur.
4. Hamkorlik: Turizm sohasidagi raqamlashtirishni rivojlantirish uchun turizm sohasidagi barcha tashkilotlar va shaxslar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu hamkorlik turizm sohasidagi raqamlashtirishning samaradorligini oshiradi.

Turizm sohasida raqamli transformatsiya sharoitida turistik talabni tahlil qilish va prognoz qilish juda muhimdir. Bu, turizm sohasidagi yangiliklarni va o'zgarishlarni tushuntirish, turistik talablarni aniqlash va ularni qondirishga yordam beradi. Turistik talabni tahlil qilish uchun, statistik ma'lumotlar, anketalardan olingan ma'lumotlar, onlayn platformalardagi fikrlar va sharhlar kabi

ma'lumotlardan foydalanish mumkin. Bu ma'lumotlar asosida, turistik joylarga qaysi davlatlardan, shahardan yoki ob-havo sharoitlaridan qanchalik ko'p sonli sayohlar keldi, qanday turistik tadbirlar va yutuqlar ommalashtirildi, qanday turistik xizmatlar va mexanizmlar talab qilinadi, shularni aniqlash mumkin. Prognoz qilish uchun esa, turistik talabning o'zgarishlarini va tendentsiyalarini tushuntirish, turizm sohasidagi yangiliklarni va o'zgarishlarni ko'rib chiqish, boshqa sohalardagi o'zgarishlarni hisobga olish va ularni turizm sohasiga ta'sirini o'rganish kerak. Bu, turizm sohasidagi tashqi va ichki faktorlarni tushuntirish, turistik talabni oshirish va uning qanday rivojlanishini bashorat qilishga yordam beradi.

XULOSA: Sayohat ekotizimidagi raqamli platformalarning jadallashishi, sayohatchilarning sayohatlarini qulayroq va samaraliroq rejalashtirish uchun katta ahamiyatga ega. Bu platformalar, sayohatchilar uchun eng arzon va eng qulay sayohatlarini topishiga va ularning jadallashishi, sayohatchilar uchun eng yaxshi vaqt va pul tejashini ta'minlashiga, sayohatchilar uchun eng yaxshi narxlarni tanlash va sayohatlarini to'liq tashkil etishga, sayohatchilar uchun samarali va qulay sayohat tajribasini ta'minlashga yordam beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Usmanova Sohiba Soqibaevna O'rmon- dala ekologik oromgohlarida ekskursiyani tashkil etish shakllari va usullari. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali UIF-2023: 8.2 | 2181-3035 | № 26
2. Usmanova S.S. "Экономика и социум" №11(114) 2023 www.iupr.ru Xalqaro eko turizm bozori ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro munosabat.
3. Usmanova S.S., Tovboyeva O.O. Jizzax viloyati madaniy va meros turizmi marshrutini yaratish turizmni rivojlantirish strategiyasi. "Экономика и социум" 09.02.2024 №02 (117) 2024 www.iupr.ru
4. Umirova, G. (2023). Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank tizimini isloh qilishning yo'llari. *Engineering problems and innovations*.
5. Gulmira, U. (2023). Theoretical basis of management of the financial stability of

the banking system. *International Journal of Advance Scientific Research*, 3(05), 126-130.

6. Gulmira, U. (2023). The need to attract foreign investments to the national economy on a large scale. *Academia Science Repository*, 4(5), 314-319.